

Weekendavisen

FOTO: SCANPIX

Interview. Aatish Taseers far blev myrdet af fanatikere i Islamabad. Han fortæller om deres komplicerede forhold.

BØGER

1

FOTO: SCANPIX

Svamp. Fodsvamp, penicillin, vingær, fluesvampe, mug og rørhatte. Biologiens tredje rige præsenteres i ny serie.

IDEER

4

Spring. Flying Superkids optræder med dans, sang og gymnastik. Kun de bedste er med i gymnastiktruppen.

FAKTISK

6

Jazz. Som ung spillede han med Rollins og Gillespie. Nu er Blanchard selv en af de store. Synne Rifbjerg interviewer.

KULTUR

3

IQ. Øverst oppe har vi østasiater som kinesere, japanere og koreanere, som er de mest intelligente. Herefter kommer europæere og inuitter, dernæst sydøstasiater, folk af mellemøstlig afstamning og nederst afrikanere med oprindelse syd for Sahara. Portræt af en tabuiseret forskning.

Det usigelige

AF LONE FRANK

DE dybe panderynker var fremme, da en rapport om folkeskolens faglige kvalitet tidligere på måneden landede på mediernes skriveborde. Rapporten viste store forskelle i, hvordan børn af forskellige indvandrergreupper klarer sig i forhold til etnisk danske børn, men påpegede også, at forskellene ikke udelukkende kunne forklares med socioøkonomiske faktorer – fattigdom og uddannede forældre.

Når man i offentligheden leder efter årsagerne til den slags, fremkommer typisk to forklaringsskoler. Den ene hævder – uanset hvor meget tal og statistik måtte være renset for sociale og økonomiske forhold – at forskellene nu alligevel *må* handle om disse vilkår. Tallene må blot renses endnu mere effektivt for at vise det sande billede. Den anden skole mener derimod, at årsagen skal findes i gruppernes forskellige kultur og historie.

Økonomi eller kultur? I begge tilfælde handler det om noget uden for mennesket. Men der findes en tredje skole, som man ikke hører noget til, fordi den ikke er stueren. Her finder man forskning, som strider imod selve antagelsen om, at mennesket først og fremmest er sine omgivelser, og som i stedet fokuserer på vores natur. Forskere, som peger på, at forskellene i skolepræstation meget vel kan hænge sammen med intelligensforskelle mellem etniske grupper.

En af dem er intelligensforsker og tidligere psykologiprofessor ved Aarhus Universitet Helmut Nyborg, der skriver om emnet i et kommende nummer af *Personality and Individual Differences*. Under titlen »The decay of Western civilization: Double relaxed Darwinian Selection« fremskriver Nyborg den demografiske udvikling og forudsiger, at Danmark kan se frem til et fald i gennemsnitsintelligensen. Det vil – helt efter darwinistiske principper – ske som funktion af den voksende befolkningsandel, som stammer fra ikke-vestlige »lav-IQ«-lande.

Ved først at korrigere de officielle tal fra Danmarks Statistik, som i høj grad skjuler danske statsborgers etniske tilhørsforhold, kommer Nyborg frem til, at halvdelen af den danske befolkning i 2090 vil være efterkommere af indvandrere fra en række ikke-vestlige lande. Og ved at benytte kendte data for den gennemsnitlige IQ i disse oprindelseslande beregner han, at den danske befolknings gennemsnits-IQ om 50 år vil være faldet fra de 98, den lå på i 1979, til bare 93. Og allerede i 2050 vil børn med lav IQ dominere folkeskolen.

Kald mig kylling

Men kan man det? Man kan overhovedet *sige* den slags? »Nej,« lyder det meget umiddelbart fra Niels Egelund, professor ved Danmarks Pædagogiske Universitet. »Emnet er dybt tabuiseret, og jeg holder mig helst fra det.«

Egelund kom da også i klemme i 2006, da data fra intelligensprøverne til forsvarers session viste, at indvandrerdrøge fra Tyrkiet og Mellemøsten klarede sig dårligere end etniske danskere. Egelund blev bedt om en udtalelse og henviste til, at Danmark fortrinsvis har modtaget tyrkere med rødder i den anatolske højslette – et område med stor tradition for fætter-kusine-agteskab. Altså en dårligere begavet population. Himlen faldt ned, og Egelund måtte gå i radioen og trække i land. Efter slæbet skyldes nok alligevel social arv, sagde han i andet forsøg.

»Du kan kalde mig kylling,« siger Egelund i dag, men han møder fuld forståelse fra Linda Gottfredson, fremtrædende uddannelsespsykolog og IQ-forsker ved University of Delaware. »Emnet er forfærdet,« siger hun. »Det er bestemt ikke karrierefremmende for forskere at udtale sig om, og de, der har bevillinger at beskytte, gør det ikke.«

Er den forskning, der gransker IQ-forskelle mellem etniske grupper, så ond, at man bør lade den ligge? FOTO: SCANPIX

Man mærker det hurtigt. Som når professor ved University of Edinburgh Ian Deary, der på universitetets hjemmeside beskrives som ekspert i intelligensforskelle, svarer på Weekendavisens gentagne henvendelser om et interview med et lakonisk: »Det kan jeg ikke medvirke i.«

Det giftspor, Gottfredson nævner, kan således følges tilbage til 1994 og balladen om *The Bell Curve*. I bogen, hvis undertitel er *Intelligence and Class Structure in American Life*, argumenterer amerikanerne Charles Murray og Richard Herrnstein for, at vores intelligens – i langt højere grad end både vores forældres uddannelse og socioøkonomiske faktorer i øvrigt – forudsiger, hvordan det går os i livet.

Samfundsforskeren Murray fra American Enterprise Institute og Harvard-psykologen Herrnstein råbte vagt i gear over for det stadig større samfundsmæssige svælg mellem en højtbegavet »kognitiv elite« og det store flertal med gennemsnitlig eller lav intelligens. Så langt så godt. Men som led i dokumentationen fremlagde de også data vedrørende intelligensforskelle mellem etniske grupper i USA. I bunden befandt afroamerikanere

sig med en gennemsnits-IQ på 85, lidt højere lå gruppen af *Hispanics*, dernæst hvide amerikanere samlet omkring en IQ på 100, og svævende i luften omkring 105 og 115 fandt man henholdsvis asiatiske og jødiske amerikanere.

Denne rangfølge gav anledning til et ramaskrig, hvor det blev brugt ord som racisme, fascisme og pseudovidenskab. Ikke på grund af tallene, for som American Psychological Association erklærede i en diger rapport i 1996, *findes* der målbare forskelle i IQ mellem sorte og hvide amerikanere, og de kan følges op gennem tiden. Det springende punkt er årsagerne.

Ifølge Murray og Herrnstein – og en række andre intelligensforskere – har man i høj grad at gøre med medfødte og altså genetisk begrundede forskelle. Hvilket er det samme som at sige, at man ikke sådan lige kan rette dem op. Den konklusion var uspiselig for mange, og kritikterne rasede fra flere positioner.

Der var the American Anthropological Association, som udsendte en officiel erklæring om, at der bare ikke *kunne* være raceforskelle i intelligens, mens andre afviste *The Bell Curve* med udtalelser om, at race slet ikke er et biologisk, med derimod

et kulturelt begreb. Atter andre fremførte, at de målte forskelle kunne forklares med miljøfaktorer, eller at forskellene slet og ret kom af, at selve den måde, man tester IQ på, har en indbygget kulturel bias.

Slagsmålet var grimt og fik eftertrykkeligt stemplet en gruppe af intelligensforskere som grundlæggende moralsk suspekt. Ikke mindst den britiske psykolog Richard Lynn, som i mange år var professor ved University of Ulster, og som lige så længe ufortrødent har undersøgt IQ-forskelle mellem blandt andet etniske grupper. Han står bag en række bøger og artikler, som samler data fra populationer og lande verden over, og som finder det samme globale mønster, som Murray og Herrnstein så i USA.

Den mest omfattende er *Race Differences in Intelligence: An Evolutionary Analysis* fra 2006. Med 620 enkelte studier af mere end 800.000 testede individer kommer Lynn frem til en slags global intelligens-gradient, som falder, jo længere man kommer mod syd. Østasiater som kinesere, japanere og koreanere ligger i toppen fulgt af europæere og inuitter, dernæst sydøstasiater lige over folk af mellemøstlig afstamning og nederst afrikanere med oprindelse syd for Sahara. Det er data, som blandt andre Helmut Nyborg bygger på i sin fremskrivning af det forestående danske IQ-fald.

Mangler killer data

»Lynn er blevet kritiseret for en del af sine data fra især mindre lande. Eksempelvis estimerede han på et tidligt tidspunkt intelligensen for Marokko på baggrund af test af 167 marokkaniske ansøgere til jobs i de hollandske statsbaner. Til gengæld er der gode data fra større lande. Og i lande, hvor FN har udført IQ-studier, følger resultaterne den generelle tendens, som Lynn beskriver,« siger psykolog James Thompson fra University College, der har gennemgået Lynns forskning i anledning af et temanummer i *Personality and Individual Differences*.

»Lynns arbejde er bestemt interessant,« siger Robert Plomin, kendt og anerkendt psykologiprofessor ved Kings College i London. Her har han i mange år forsket i gener og intelligens, men understreger, at han holder sig fra »det med gruppeforskelle« og egentlig helst undgår at udtale sig om det.

»Der er ingen tvivl om, at IQ er et meget arveligt træk – mellem 60 og 80 procent hos voksne. Men det betyder ikke nødvendigvis, at den eller de faktorer, som gør, at vi ser etniske intelligensforskelle, også er arvelig.«

Plomin illustrerer sin pointe med egenskaben højde. Krops-højde er 90 procent arveligt, men alligevel går det sådan, at japanere som emigrerer til USA, i løbet af blot én generation bliver 6 cm højere end forældregenerationen. Et eller andet i miljøet gør en forskel.

»De etniske IQ-forskelle kan godt være genetiske, det kan ikke afvises, men vi har heller ikke de *killer data*, som fejler al

FORTSÆTTES SIDE 2

Læsernes vinklub

Vinklub for livsnydere

Meld dig ind på: www.weekendavisen.dk - se under "LIV"

Weekendavisen VINOVENUE

The Organic Pharmacy - sukk skin care - Logona - Jane Tredale m. fl.

økologisk ansigtsløft

Valgt som nr. 1 af pure shops kunder blandt 1275 økologiske produkter

Se yngre ud med aktiv Anti-oxidant Face Gel og Face Firming Serum fra det eksklusive mærke The Organic Pharmacy

Besøg Danmarks største økologiske parfumeri i Grønnegade og få professionel rådgivning

Postordre: Fragtfrat ved køb over 500 Kr. Butikker: Grønnegade 31 & 36 - Kbh. K. Tlf. 33 17 00 70 pureshop.dk

DET FLYDENDE TEATER DRØMMENES RIGE

22. juli - 21. august

Baadfarten, Furesøen

Billetbestilling: billetten.dk

www.detflydendeteater.dk

29

2011

Interview. Tomas Hansen blev mobbet af lærerne på reformpædagogikkens tid. Efter en lang omvej har han nu selv snart lærer og allerede i gang med at redde skolens nye udstøtte.

Lønarbejdere ingen adgang

AF INA KJØGX PEDERSEN

Tomas Hansen har endnu ikke sit eksamensbevis, men det er ham, skolerne i Aarhus-forstaden Lystrup ringer efter, når det er kørt skævt med en af de halvtstore elever.

Der er betegnelser nok. ADHD, Tourettes, spiseforstyrrelser, indlæringsvanskeligheder, alvorlig mistrivsel, eksplosiv adfærd. Især det sidste har Lystrup skole en efterhånden velprøvet metode til at håndtere, men nogle gange rækker den bare ikke.

På den pædagogiske leders kontor sidder typisk en mor og en 13-14-årig dreng og venter. Drengen hader skolen, er tre år bagud og siger ingenting. Han er i hættetroje, kun fire millimeter øjne anes. »Det er så her, jeg kommer ind,« siger Tomas Hansen.

Indtil sommerferien havde han også to af drenge i weekendafslæstning i hjemmet, et parcelhus under ombygning, som han deler med hund, kone og tre børn i alderen to til seks. Han kalder indsatens »social genopretning«, det står også på hans visitkort – med undertitlen »hjælp til børn med problemer«.

Tomas Hansen har gjort sig sine erfaringer. I 2007 begyndte han på læreruddannelsen i Aarhus efter et langt tilløb. Forud lå femten år som gartnerimedhjælper, flyvelederassistent, flyvelederunderviser, trafikleder, trafiklederunderviser og postbud. I dag er han 39 år. Det definerende øjeblik opstod i 1980. For at forstå det må vi en tur over både familiehistorien og skolehistorien.

Efter familiens indledende år på et sydlønsk husmandssted blev slagtermester Hansen skilt fra sin kone og rykkede til Nyborg. Tomas flyttede med sin far, en kærlig, men brysk patriark, som sagde hold nu kæft og sæt dig, knægt. Hjemme var drengen blevet passet af farmor eller en ung pige.

Nu stod han så der, i en helt ny parcelhusforstad, på en lige så ny, flad gulstenskole, omgivet af en stor gruppe børn, der havde gået i børnehav sammen, og af unge, nyuddannede lærere, der var optændt af den nye reformpædagogik.

De ville ændre verden. Det skulle begynde nedefra, det skulle foregå i grupper – og hvad alle ikke kunne lere, måtte ingen lere.

Men Tomas foretrak at arbejde alene. Han var optaget af at konkurrere med sig selv, så han kunne aflevere og få næste opgave. Efter få uger fik han besked på at droppe præstationsviren og vente på resten af klassen.

»Hvad husker du især?

»Det var vel den dag i 8. klasse, hvor danskklæren sagde til de andre, at hun ikke forstod, hvorfor de ikke havde mødet mig ud for længst.«

Kort pause. Så:

»Det er muligt, at det blev sagt i en eller anden form for sjov, men det gik hen over hovedet på mig. Jeg var for længst holdt op med at lave lektioner og havde mistet arbejdsmoralen, men diskussionerne deltog jeg stadig i, for jeg oplevede, at de hurtige og de langsomme røg af bussen til fordel for middelmagigheden. Og det var da ikke særlig revolutionært.«

Tomas Hansen sammen med et par af sine børn hjemme i haven. FOTO: LARS AARØ

Mærkelig i skolen vil ingen være, og det er den gamle oplevelse, der har ført Tomas Hansen ind på sporet med de undervisningsstrætte unge. Han ser fælles træk.

»Men det er trods alt 31 år siden. Der foregår jo alt mulig andet i skolen nu.«

»Grundlæggende er der den samme hældning til midtgruppen. Måske tror beslutningstagerne, at normalitet smitter, og derfor har de bestemt, at alle skal kunne rummes i klassen. Sådan har det været de seneste ti år. Men at være elev i en blandede forsamling er hårdt arbejde. Man skal kunne multitaske, og det kan man ikke, hvis man har en udviklingsforstyrrelse, sprogsvækkelse eller en hård bagage med sig. Derfor går det eksperimenter helt galt.«

Supertankeren

»Det stemmer jo ikke med, at udgøfferne til specialundervisning efterhånden udgør en lille tredjedel af folkeskolens samlede budget.«

»Udgøfferne afspejler netop, at man sætter ind alt for sent. Det skyldes især to ting: spærrevar og berøringsangst. Det kan være fornuftigt at spare, samfundet bruger omkring 60.000 kroner om året pr folkeskoleelev. Men skolen er som en supertanker. Korrigere man en enkelt gang senere, så slipper man for at slå roret helt om tennere. Min påstand er, at man allerede i børnehaven kan udpege de børn, der får problemer. De mangler måske impulscontrol eller trækker sig ind i sig selv.«

På Lystrup skole har de de seneste fire år eksempelvis prøvet at se på, hvor eleven faktisk er

i sin udvikling, snarere end om hun opfører sig svarende til sin alder. Holdningen er, at alle elever gør det rigtige, hvis de kan. Det er det, de skal have hjælp til at lære, mens de er helt små. Gør man alt det tidligt, som jeg ved, de gør på flere skoler, så kan man nå længere med færre penge. Men fordi man på lige så mange andre skoler nægter at bruge energi på det indledende trin, kommer budgettet til at eksplodere og skolen til at ekskludere i stedet for at inkludere.

Det hæver sig i de store klasser, når det er for sent. Ofte er sociale myndigheder og politi inde over, eleverne er to-tre års undervisning bagud og har brugt 5-6 år på at banke nederlagsformmøllen ind i deres egen krop. Så kommer sådan en som mig ind til 300 kroner i timen, og det tager tre til seks måneder at få den følelse af at være en fiasko drevet ud. Vi taler overhovedet ikke skole i den tid, men laver alt mulig andet. Går ture, spiller pool, og jeg koncentrerer mig også om at få forældrene genintroduceret til skolen. Det er en ligning, hvor eleverne ikke skal stå alene.«

»Hvordan er en typisk dag?

»Lad os tage en af mine ADHD-drenge. Der går to år med at komme igennem, og derpå beslutter systemet, at der kan gives en støtte. Så skal støtten på barsel, og så kommer der en ny. Nu er vi tre-fire år henne, og i mellemtiden håber klasselæreren måske, at det går i sig selv igen, eller at familien flytter. Efter fem-seks år sidder nederlaget og de destruktive mønstre fast, og tingene eksploderer.«

»Og berøringsangsten?

»Den er på en måde værre. En enorm kon-

fliktskyhed og angst for at gøre forskel. Man er bange for, at det at udpege særlige behov stigmatiserer børn. På seminariet har jeg været i blodige diskussioner ene mand mod resten af holdet, fordi jeg går ind for niveauddeling. Især kvinderne synes, det er forkert at rangordne. Jamen, eleverne kender jo selv sandheden! De ved jo godt, hvor de står, de vil bare gerne være bedre. Desuden vil halvdelen af mine holdkammerater aldrig have med de her »bøvede« elever at gøre, og det er vel også fint nok, for det vil jeg.«

Piaget og alt det

»Men nu er jeg forvirret. Går du ind for specialundervisning? Eller for niveauddeling?

»Begge dele. Har en elev åbenlyse sociale og faglige problemer, får hun eller han fordel af et andet tilbud end almenklassen, og jo tidligere, desto større besparelse i sidste end. Samtidig vil niveauddeling hjælpe mange, lige fra dem, der ligger i toppen, til dem, der er lidt over bunden. Jeg er inspireret af den amerikanske model, hvor man ikke bliver holdt i en fast klasse, men deltager i undervisningen på forskellige hold. På den måde kan man bedre koncentrere sig om opgaven på sit eget niveau. For nylig underviste jeg en 7. klasse, hvor fire piger med anden etnisk baggrund havde problemer med matematikken, som de kun mestrede på 3. klassens niveau. Hvis jeg skal hjælpe dem konstant, så går tiden jo fra de andre. Hvad med klassens fire dygtigste? Det er udemokratisk, at de ikke skal modtage undervisning, blot fordi de ikke har vanskeligheder.«

Jeg ville dele ind på tværs af klassetrin og efter niveau, og så skulle de mest udfordrede måske have to lærere, mens de tolv dygtigste kun havde brug for én. Sideløbende ville jeg så køre gruppearbejde, som jeg gør det nu – selv om jeg i min egen folkeskoletid hadede gruppearbejde, men det kommer an på, hvordan man bygger det op. Hvis man har blik for det sociale også, for kammeratskabseffekten, og er på det rene med, at det er dig, læreren, der bestemmer, så kan det fungere godt. Ingen bedstevenner, intet fnidder. Opskrift: én dygtig, et par fra midten og en fra bunden. Alle skal bidrage og fremlægge, og man griner ikke ad hinanden i mine timer. Man griner med.«

»Har du lært det på uddannelsen?

»Nej og ja. Uddannelsen har skuffet mig. Pædagogerne har et års praktik på deres uddannelse, mens vi kun har 26 uger. Det er slet ikke nok, og vi ser også, hvordan mere end en tredjedel af de nyuddannede lærere smutter ud af skolen igen temmelig hurtigt. Læretager er et håndværk, og jeg havde forventet undervisning i helt konkrete ting: Hvordan bruger man en tavle, hvordan leder man en klasse, og i stedet sidder vi og læser, hvad Piaget skrev for 100 år siden om sine egne børn, plus en del Habermas og Foucault og jeg skal gi' dig. En tømretærling, der skal ud på en byggeplads, får en tegning af et spær. Han får forklaret, hvordan han skal gøre. Men det bliver altid så flygtigt, når det har med mennesker at gøre. Så er det nok at fylde hovedet med inspiration og tro, at kreativitet bare opstår ved allymi, ikke ved hårdt arbejde. Jeg har så selv søgt yderligere praktik ved at arbejde som vikar og ved arbejdet med de her

unge mennesker, og så bruger jeg viceinspektøren på Lystrup skole som mentor.«

»Er dit personlige bud til skolen over?

»Ja! Jeg har en stor kærlighed til skolen. Jeg har erfaret den gode side af mir gamle traume: Som lærer har man de mest fantastiske muligheder for at påvirke den enkelte elev. Mit arbejdsfelt er meget frit. Men som lærer har jeg også de mest forfærdende muligheder for at tabe hele flokken på gulvet. Det er et problem, at skolen er et lukket segment i samfundet, som er svært at trænge ind i. Jeg kan som færdig lærer gå ud i en klasse, lukke døren og så vanrøgte eleverne i fred i 20 år.«

»Fordi skolen er en mastodont, gælder flere sandheder på én gang?

»Ja, præcis. Du kan se det i retorikken om skolen. Den er både for let og for svært at kritisere. Der er en evindelig, ofte uberegtiget jammer over den, som bare rammer i flang, og så er der samtidig visse forbenede dele af skolen, herunder fagforeningsrepræsentanterne, som pure afviser konstruktiv kritik. Det er sådan, det er: Der foregår fagligt stærkt pionerarbejde i den ene ende af skolen, og i den anden ende er der denne her flok – ofte ældre – lønarbejdere, som kan måske have arbejdsdagen til at gå. Men lærerjobbet kommer med et gigantisk ansvar, og jeg mener ikke, at dette ansvar kan forvaltes med en lønarbejdermentalitet. Der burde være tvungen rotation efter fem år. Det skal ikke være et mageligt job.«

Ti års plager

»Man skal ville flytte noget?

»Ja, vil i hvert fald, med de her unge mennesker. Det har jeg nok med hjemmefra. Dengang hed de lølmer, og min far, der bade var slagtermester og siden fiskeskipper, tog de her kommundrenge ind i sine forretninger. Der var han god til. Det er så hamrende synd, at de skal have de nederlag, og det giver mig en masse, at jeg kan være med til at ændre noget for dem.«

»Hvad tænker du så om de 95 procent?

»Jeg er ikke glad for regeringens målsætning om, at næsten samtlige fra en ungdomsårsgang skal have en ungdomsuddannelse. Der vil være nogle, som ikke kan. Bunden af sikkerhedsnettet er hævet, og maskerne er blevet større, så man falder meget længere og slår sig hårdere, når det sker. Der er ingen grovtegningsboks eller læreplader til de nye generationer. De skal bare blive i skolen, til de er 17 år, og går måske ud uden at kunne læse efter ti års plager.« Tomas Hansen.

»Hvad skulle der ske med dem?

»Hvorfor skal man gennem tre, fire års elendighed, for man laver tilrettelagte forløb for den enkelte? Alle ved jo, hvem det er, der ikke kan klare en ungdomsuddannelse. Der skal spyttes mere i kassen til at finde læreplader og ildsjæle. Der eksisterer, men der skal skrues op. Det er så himmelråbende billigt i forhold til sikrede institutioner eller 50 år på varig forsørgelse. Lad mig minde om min far. Da han var 14, gik han i lære som slagter. Først lang senere tog han HF og fik også næringsbrev og så videre. Men i dag havde han været en af dem, der var kommet på tabssiden, fordi han som teenager ikke var klar.«

FORTSAT FRA FORSIDEN

Det usigelige

tvivl af banen. Og det ville være yderst vanskeligt at undersøge det til bunds.

Mest, fordi man aldrig ville kunne få forskningsmidler til det, bemærker Linda Gottfredsen. »Men hvis man ser på den samlede evidens, er der betydeligt mere, som støtter en hypotese om arvelighed i gruppeforskellene, end det modsatte.«

I en grundig gennemgang i *Psychology, Public Policy and Law* af de to hypoteser peger Philippe Rushton og Arthur Jensen på, at en persons IQ viser store sammenhæng med vedkommendes geografiske oprindelsessted end det land, han eller hun bor i. En række adoptionsstudier viser eksempelvis, at vietnamesiske og koreanske børn adopteret til skandinaviske familier har højere intelligens end både disse familier og etnisk skandinaviske børn i øvrigt.

»Efter årtier med forskellige interventioner, der sigter på at øge grupper intelligens, kan vi i dag konstatere, at det har meget ringe effekt,« siger Gottfredsen.

Der er blandt andet det såkaldte *Abecedarian Early Intervention Project*, som blev udført i North Carolina i 1970'erne. Her mente man og ville gerne vise, at hvis bare man gav fattige børn en massiv indsats, ville de indhente efterbøtet til bedre stilled. Man indrullerede 111 mødre, hvoraf halvdelen fik hjælp fra før fødslen, og deres børn fik en privat tutor fra fremadrettede alderen. Den anden halvdel var kontrolgruppe og modtog basal sundhedsvejledning, men ingen særlig undervisning, og i alt var 98 procent af forsøgets deltagere sorte amerikanere. Man fandt, at børn, som fik intens undervisning i de første fem år, senere i livet dobbelt så ofte som kontrolgruppen indskrev sig på college og fik sig et faglært job. IQ-mæssigt hentedede de dog ikke mere end fire point.

Fordi intelligens har en arvelighed på 60-80 procent, ved vi, at der er en vigtig miljømæssig komponent. Men vi ved ikke, hvori den består, siger Plomin. Han har selv forsket i skolens betydning og så indrømme, at han ikke kan påvise nogen påvirkning af IQ af intelligens. Det er snarere omvendt – de, som i forvejen er intelligente, gør det godt i skolen.

»Den fløj der fastholder, at intelligensforskellene udelukkende skyldes miljø, må komme med nogle data,« siger Jan de Nijenhuis, som er psykolog ved universitetet i Amsterdam. Her har

han blandt andet undersøgt intelligens- og kompetenceudviklingen hos første- og andengenerationsindvandrere fra ikke-vestlige lande.

»Vi ser en udvikling både i intelligens og kompetencer mellem den første generation, som indvandrer, og næste generation, som er født og opvokset her,« siger han med henvisning til en stor metaanalyse fra 2004. Med tal fra mere end 10.000 hollandske skoleelever viser analysen, at førstegenerationsindvandrere fra Marokko og Tyrkiet havde en gennemsnits-IQ på 81 mod etniske hollandske børns gennemsnits-IQ på 100. Kinesiske indvandrere lå derimod på mindst 105, noget der i tidligere studier har gjort sig gældende for koreanske adoptivbørn, som er opdraget i belgiske familier.

I næste generation, som er født og opvokset i Holland, er efterkommere af marokkanerne oppe på 88 og klarer sig bedre både i skolen og på arbejdsmarkedet end deres forældre. Hvis der sker en udvikling på en generation, vil man så ikke forvente, at svælgat ganske simpelt lukkes over de næste par generationer?

»Det har jeg ikke nogen baggrund for at tro,« siger et Nijenhuis. »Vi observerer formentlig lige præcis effekten af et langt bedre samlet miljø, og der er ikke noget belæg for at forvente at se samme fremgang i de følgende generationer. Der findes en del studier af intelligens hos romaer i østeuropa, og de har befundet sig i Vesten i mange generationer, men har stadig en gennemsnits-IQ på omkring 80.«

Oned forskning

Her vil de fleste nok reagere med et: Hvad så? For selv hvis det skulle holde vand med påståede og målte IQ-forskelle mellem etniske grupper, bliver spørgsmålet uundgåeligt, hvad i alverden er samfund skal stille op med den slags information. Er der nogen gavn af at vide det? Kan det tjene til andet end at udgrænse hele befolkningsgrupper? Var det ikke bedre for alle bare at sky selve den forskning, der gransker emnet?

Den holdning er udbredt, og debatten har raset i flere omgange både i og uden for videnskabelige kredse. Senest, som så en opblussen, var for et par år siden, hvor internettet glødede med protester og krav om at standse, hvad man kaldte »ond forskning«. Det fulgte i kølvandet på et nummer

af tidsskriftet *Nature*, som havde inviteret udvalgte fagfolk til at krydse klinger med argumenter henholdsvis for og imod udforskning af IQ-forskelle. Den britiske biolog Steven Rose stod for modstanden. Han fremførte, at forskningen i sig selv kun kan lede til fordomme mod enkeltindivider og øget racisme i samfundet. Roses konklusion: »Det er bare ideologi maskeret som videnskab.«

Nogle vil sige det samme om selve grundlaget for det herskende menneskesyn, som insisterer på, at der ikke eksisterer biologisk betydningsfulde racer eller etniske forskelle. At vi er én menneskehed, og at de forskelle, der findes, er kulturelle og/eller økonomiske. Historiker Poul Duedahl, der er lektor ved Aalborg Universitet, påpeger i sin ph.d.-afhandling fra 2006, at ideen om mennesket som et kulturelt formet væsen i høj grad er et politisk projekt gennemført af FN som reaktion på Anden Verdenskrigs rædsler.

»Man beslutter, at mennesker skal være lige, og det er i den forbindelse centralt at komme af med racebegrebet. Med det formål at konstruere og udbrede et nyt menneskesyn sætter man UNESCO i verden. Organisationen skal udføre mental ingeniorkunst,« siger Duedahl, der kom ind på emnet via en interesse for antropologiens historiske udvikling. »Helt bevidst rekrutterede UNESCO antropologer fra to grupper, som man i forvejen vidste var kritiske over for den fysiske antropologs racebetragtning og definitioner. Folk, som enten var uddannet eller inspireret af allerede afdøde Franz Boas fra Columbia University, samt folk, som havde lavet feltarbejde i den brasilianske regnskov. Gangang mente man nemlig, at Brasilien repræsenterede et samfund uden racisme.«

Den nøje selekterede gruppe kom i 1950 med en erklæring, som forstærkede racebegrebet til fordel for et begreb om etnicitet med tilhørende kulturel samhörighed. Det førte imidlertid til massiv kritik fra blandt andre de fysiske antropologer, hvis karriere var bygget på at undersøge og beskrive biologiske racemæssige forskelle. På den igen. Og året efter offentliggjorde man en erklæring, hvor man anerkendte race som et meningsfuldt klassifikationsbegreb. Blot var mentale egenskaber udelukket fra at indgå i klassifikationen.

Det har de været lige siden, mens som Poul Duedahl noterer

sig, er der i dag tegn på, at accepten af biologiske forskelle er stigende. Man ser det blandt andet i *Nature*, som knap et år efter debatten om IQ-forskningen bringer en lang kommentar af genetiker Bruce Lahn fra University of Chicago og økonom Lanny Ebenstein fra University of California. Med udgangspunkt i nyere genetisk forskning gør de to opmærksom på, at det ikke er realistisk at opretholde ideen om »biologisk egalitarianisme«. Altså, at de eneste genetisk baserede biologiske forskelle mellem grupper er helt overfladiske og har at gøre med hudfarven, øjnernes form og hårets struktur.

Et liv i modvind

Men jo dybere forskningen har bevæget sig ind i at kortlægge og sammenligne hele arvemasser fra individer, jo mere genetisk diversitet kommer for en dag. Man ved allerede en del om, hvordan genetiske forskelle mellem etniske grupper – racer, om man vil – gør en forskel i forhold til sygdomme og respons på medicinsk behandling. Når det kommer til anden fysiologi, inklusive hjernen, er der heller ikke noget principielt til hinder for, at der kan vise sig gruppeforskelle. Lahn og Ebenstein opfordrer til, at vi i stedet for ideologisk at fornekte muligheden, indstiller os på eksistensen af genetisk diversitet og fejrer den, ligesom vi fejrer kulturel diversitet.

Man kan selvfølgelig spørge, om der er noget at fejre, hvis diversiteten angår noget så penibet og værdiløst som IQ. »Jeg mener ikke, at erkendelsen af gruppeforskelle automatisk fører til diskrimination af grupper,« siger Linda Gottfredsen.

Hun forsker specifikt i intelligens og samfund og argumenterer for, at vi som samfund står os ved at lade være med at tro, at de individuelle forskelle i intelligens kan udslettes med sociale programmer eller undervisningstilgængelighed. »At have en høj IQ er som at have medvind i alt her i livet, mens en lav IQ er som en stiv modvind. Jeg arbejder i forskningsprojekter med mennesker, hvis intelligens er under gennemsnittet, og ved du hvad – de kløge folk, der debatterer i *Nature* og læser aviser som din, har ingen anelse om, hvor svært de har det i hverdagen. Vi lever i et teknologisk samfund med en stigende kompleksitet, og hvis alle skal kunne have et ordentligt liv, er vi nødt til at indrette os efter, at alle ikke er ens.«